

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

จากที่ศึกษามาแล้วในบทที่ 2 บทที่ 3 และบทที่ 4 ทำให้สังเกตได้ว่า การคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลที่จำเลยได้รับมาแล้ว จะนำการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำในเรื่องเดียวกันมาพิจารณาเป็นพื้นฐานของคำพิพากษาของศาลที่จำเลยจะได้รับ เพื่อเป็นหลักคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลย ที่จะไม่ต้องได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองในการกระทำความผิดครั้งเดียว โดยจะมุ่งพิจารณาถึงตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยที่ได้รับความเดือดร้อนซ้ำหลายหน ไม่ว่าจะเป็ความเดือดร้อนอันเกิดจากการดำเนินกระบวนการต่างๆ เพื่อค้นหาความจริงหรือตรวจสอบให้ได้ความจริงว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยได้กระทำความผิด หรือมิได้กระทำความผิด ซึ่งในการค้นหาความจริงจะมีการดำเนินการต่างๆ กับผู้ต้องหาหรือจำเลยให้เขาอยู่ในกระบวนการค้นหาความจริงเกินกว่าหนึ่งครั้ง สำหรับการกระทำอันเดียวกันไม่ได้

การห้ามดำเนินการคดีอาญาซ้ำ เป็นข้อจำกัดอำนาจอธิปไตยของรัฐในการที่รัฐจะดำเนินคดีอาญาใดๆ แก่ผู้กระทำความผิด เนื่องมาจากแนวความคิดที่ต้องการคุ้มครองผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยมิให้ได้รับการพิจารณาความผิดมากกว่าหนึ่งครั้งในความผิดอันเดียวกัน เพื่อให้ได้รับความเป็นธรรมในการดำเนินคดีอาญา ซึ่งการนำการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำไปใช้ในแต่ละประเทศนั้น จะมีความแตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ จะขึ้นอยู่กับการให้ความหมายและการตีความว่าในแต่ละประเทศดำเนินการไปในทางแคบหรือทางกว้าง แต่โดยส่วนใหญ่แล้วความหมายและการตีความการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำในแต่ละประเทศนั้น จะเป็นไปในแนวทางหรือทิศทางเดียวกัน กล่าวคือ เป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดคนเดียวกันและกระทำความผิดที่เป็นความผิดเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลัง อันจะทำให้ลงโทษจำเลยในการกระทำที่เขาผู้นั้นได้รับโทษมาแล้วไม่ได้

ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้บัญญัติการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐธรรมนูญ ฉบับแก้ไขเพิ่มเติมครั้งที่ 5 ตั้งแต่ ปี ค.ศ. 1791 โดยให้ความคุ้มครองในกรณีที่จะไม่ให้มีการฟ้องซ้ำหรือพิจารณาคดีซ้ำในความผิดเดียวกันอีกครั้งหนึ่ง เหตุที่การห้ามดำเนินคดีซ้ำในประเทศสหรัฐอเมริกามีบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญนั้นเพื่อเป็นกฎหมายที่จะใช้บังคับได้กับมลรัฐทุก

มลรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา โดยมุ่งการป้องกันและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยที่จะไม่ต้องได้รับความเดือนร้อนจากการพิจารณาคดีของศาลในความผิดที่เคยพิจารณามาแล้วครั้งหนึ่ง (Double jeopardy) โดยมีองค์ประกอบที่เข้าหลักเกณฑ์ในการห้ามดำเนินคดีซ้ำคือ ต้องเป็นความผิดอาญาเท่านั้น และในคดีที่การพิจารณาคดีโดยไม่ใช้คณะลูกขุน จำเลยในคดีแรกจะตกอยู่ในการที่จะได้รับผลร้ายจากการได้รับการลงโทษเมื่อศาลได้เริ่มรับฟังพยานหลักฐานต่างๆ แล้ว หรือคดีที่การพิจารณาคดีโดยใช้คณะลูกขุน จำเลยในคดีแรกจะตกอยู่ในการที่จะได้รับผลร้ายจากการลงโทษนั้นขึ้นอยู่กับเมื่อลูกขุนทั้งหมดทุกคนที่ได้ถูกเรียกตัวมาทำหน้าที่ในคดีนั้นๆ ได้สาบานตัวเข้าทำให้ที่ครบหมดทุกคนอย่างครบถ้วน และความผิดในคดีต้องเป็นความผิดเดียวกันทั้งในคดีแรกและคดีหลัง

ประเทศญี่ปุ่น ได้วางการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ในรัฐธรรมนูญปรากฏตามมาตรา 39 ของกฎหมายรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น ที่มุ่งคุ้มครองผู้ต้องหา หรือจำเลยให้ไม่ต้องกระทบกระเทือนจากการกระทำครั้งเดียวหลายหน โดยมีองค์ประกอบที่เข้าหลักเกณฑ์ในการห้ามดำเนินคดีซ้ำ คือ ต้องมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคดี กล่าวคือ ในคดีแรกและคดีหลังจะมีการดำเนินการใดๆ ในทำนองเดียวกันทั้งสองคดี และจะต้องมีข้อเท็จจริงอันหนึ่งอันเดียวกันที่ประกอบขึ้นเป็นความผิด ซึ่งจะแตกต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศเยอรมนีปรากฏอยู่ในมาตรา 103 (3) ของรัฐธรรมนูญแห่งสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมัน และถูกกำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญเช่นเดียวกันกับประเทศสหรัฐอเมริกา และประเทศญี่ปุ่น

จากการศึกษาประเทศฝรั่งเศส จะพบการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำปรากฏในมาตรา 692 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในขณะที่กฎหมายของไทย พบการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำปรากฏในมาตรา 39 (4) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา “สิทธินำคดีอาญามาฟ้องย่อมระงับไปดังต่อไปนี้...เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในความผิดซึ่งได้ฟ้อง” กล่าวคือ เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดในคดีหนึ่งคดีใดแล้ว อีกคดีย่อมระงับไปตามหลัก *Non bis in idem*

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณากรณีที่จำเลยเคยถูกลงโทษจากศาลต่างประเทศแล้ว ศาลในประเทศไทยจะลงโทษจำเลยคนนั้นได้หรือไม่ ซึ่งจากการศึกษาการห้ามดำเนินคดีซ้ำในมาตรา 39 (4) จะเห็นว่าเป็นการห้ามมิให้มีการฟ้องซ้ำซึ่งเป็นการจำกัดอยู่ที่ศาลที่มีคำพิพากษามาแล้วต้องเป็นศาลในประเทศไทยเท่านั้น จึงจะสามารถใช้มาตรานี้ได้ หากเป็นกรณีที่ศาลในต่างประเทศมีคำพิพากษาแล้วจะเห็นว่าไม่มีผลเกี่ยวกับมาตรา 39 (4) แต่ประการใด ทั้งนี้เนื่องจากรัฐทุกรัฐต่างมีอำนาจอธิปไตย (Sovereign State) มีเอกราช ย่อมไม่มีความผูกพันต่อคำ

พิพากษาของศาลอิกรัฐหนึ่ง เช่นเดียวกันกับประเทศฝรั่งเศสที่มีบทกฎหมายที่คล้ายคลึงกันกับประเทศไทย ในกรณีดังกล่าว ประเทศฝรั่งเศสก็ได้ใช้บทกฎหมายตามมาตรา 692 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เข้ามาพิจารณาคดี ด้วยเหตุผลเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ศาลในประเทศไทยจะพิจารณาลงโทษบุคคลที่ศาลในต่างประเทศ ได้มีคำพิพากษาและเขาผู้นั้นได้การรับโทษมาแล้ว โดยศาลในประเทศไทยใช้การคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ ตามมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เช่นเดียวกันกับประเทศฝรั่งเศสที่มีบทกฎหมายที่คล้ายคลึงกันกับประเทศไทย ในกรณีดังกล่าว ประเทศฝรั่งเศสก็ใช้บทกฎหมายตามมาตรา 113-9 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เข้ามาพิจารณาคดี

ในกรณีตามมาตรา 11 ประมวลกฎหมายอาญา ศาลในประเทศไทยจะต้องมีเขตอำนาจแห่งศาลในการพิจารณาคดีที่ศาลในต่างประเทศมีคำพิพากษาด้วย กล่าวคือ กรณีที่ศาลในประเทศไทยจะมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีนั้น จะต้องมิบทกฎหมายให้อำนาจ ซึ่งเป็นไปตามมาตรา 4 วรรคแรก แห่งประมวลกฎหมายอาญา “ผู้ใดกระทำความผิดในราชอาณาจักร ต้องรับโทษตามกฎหมาย” วรรค 2 “การกระทำความผิดในเรือไทยหรืออากาศยานไทย ไม่ว่าจะอยู่ ณ ที่ใดให้ถือว่ากระทำความผิดในราชอาณาจักร” มาตรา 5 แห่งประมวลกฎหมายอาญา “ความผิดใดที่การกระทำแม้แต่ส่วนหนึ่งส่วนใดได้ กระทำในราชอาณาจักรก็ดี ผลแห่งการกระทำเกิดในราชอาณาจักร โดยผู้กระทำประสงค์ให้ผลนั้นเกิดในราชอาณาจักร หรือโดยลักษณะ แห่งการกระทำผลที่เกิดขึ้นควรเกิดในราชอาณาจักร หรือย่อมจะเล็ง เห็นได้ว่าผลนั้นจะเกิดในราชอาณาจักรก็ดี ให้ถือว่าความผิดนั้นได้ กระทำในราชอาณาจักร” และวรรค 2 “ในกรณีการเตรียมการ หรือพยายามกระทำการใด ซึ่งกฎหมาย บัญญัติเป็นความผิด แม้การกระทำนั้นจะได้กระทำนอกราชอาณาจักร ถ้าหากการกระทำนั้นจะได้กระทำตลอดไปจนถึงขั้นความผิดสำเร็จ ผลจะเกิดขึ้นในราชอาณาจักร ให้ถือว่ากระทำความผิดนั้นได้ กระทำในราชอาณาจักร” และมาตรา 6 แห่งประมวลกฎหมายอาญา “ความผิดใดที่ได้กระทำในราชอาณาจักร หรือที่ประมวล กฎหมายนี้ถือว่าได้กระทำในราชอาณาจักร แม้การกระทำของผู้เป็น ตัวการด้วยกัน ของผู้สนับสนุนหรือของผู้ใช้ให้กระทำความผิดนั้นจะ ได้กระทำนอกราชอาณาจักร ก็ให้ถือว่าตัวการ ผู้สนับสนุนหรือผู้ใช้ให้ กระทำได้กระทำในราชอาณาจักร”

การที่ศาลในประเทศไทยจะลงโทษบุคคลที่เขาได้รับโทษตามคำพิพากษามาจากศาลในต่างประเทศนั้น ศาลในประเทศไทยจะใช้การคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศ ตามมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายอาญา โดยที่กฎหมายได้กำหนดให้ลงโทษหรือไม่ลงโทษ ขึ้นอยู่กับการใช้ดุลพินิจของศาล ในการพิจารณาว่าจะลงโทษอีกหรือไม่ก็ได้ แต่กฎหมายก็มีให้ศาลในประเทศไทยใช้ดุลพินิจได้ทั้งหมด จะยังคงจำกัดการใช้ดุลพินิจหากเป็นกรณีที่รัฐบาลไทยได้

ร้องขอให้มีการดำเนินคดีกับจำเลยในศาลต่างประเทศแทน ซึ่งกรณีนี้ประเทศไทยจะไม่สามารถลงโทษเขาผู้นั้นได้อีกเลย ดังนั้น การที่จะลงโทษบุคคลที่ศาลในต่างประเทศมีคำพิพากษามาแล้วได้ในศาลไทยนั้น จะเป็นไปตามกฎหมายภายในของประเทศตามมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายอาญา เป็นเกณฑ์ในการพิจารณาพิพากษาคดีดังกล่าว เพื่อให้สอดคล้องกับการยอมรับผลแห่งคำพิพากษาของศาลต่างประเทศในบางกรณีเท่านั้น

เมื่อพิจารณาหลักเกณฑ์ตามมาตรา 11 ประมวลกฎหมายอาญา จะเห็นได้ว่าเป็นการให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจของศาลเองในการที่จะลงโทษบุคคลผู้กระทำความผิดหรือไม่ลงโทษก็ได้ อาจทำให้เกิดการใช้อำนาจที่ขัดต่อการห้ามดำเนินคดีซ้ำและก่อให้เกิดความเดือดร้อนต่อผู้ถูกกล่าวหา และในการใช้ดุลพินิจดังกล่าวนี้ จะขึ้นอยู่กับตัวผู้ใช้ดุลพินิจเองว่าจะพิจารณาพิพากษาอย่างไร จึงทำให้เกิดความไม่แน่นอน มีทั้งข้อดีและข้อเสีย กล่าวคือ หากเป็นการใช้ดุลพินิจในทางที่เป็นคุณ เช่น เพื่ออำนวยความสะดวกกรรมแก่บุคคลก็ทำให้เป็นผลดีแก่คนที่ได้รับคำพิพากษา แต่หากเป็นการใช้ดุลพินิจในทางที่เป็นโทษ ก็อาจเป็นการลงโทษบุคคลโดยปราศจากความยุติธรรมได้ คืออาจมีการพิพากษาลงโทษอีกแม้บุคคลจะได้รับโทษมาแล้วก็ตาม ซึ่งการใช้ดุลพินิจดังกล่าวเป็นการใช้ดุลพินิจโดยไม่สามารถเอาหลักการใดมาวัดได้แน่นอน จึงน่าจะมีการกำหนดหลักแห่งการใช้ดุลพินิจให้มีความแน่นอนมากขึ้น

อย่างไรก็ดี ในกรณีที่ศาลในประเทศไทยใช้ดุลพินิจในการที่จะลงโทษจำเลยอีกครั้งหนึ่งจะทำให้เกิดสภาพขัดต่อหลัก *Non bis in idem* ซึ่งทำให้ผู้ถูกกล่าวหาหรือจำเลยต้องได้รับความเดือดร้อนหลายครั้งจากการใช้อำนาจ ดังนั้น ในการใช้อำนาจและหน้าที่ของศาลจึงต้องพิจารณาถึงการห้ามดำเนินคดีซ้ำด้วย กล่าวคือ หากปรากฏว่าผู้ถูกกล่าวหาในคดีเดียวกัน ถูกดำเนินการพิจารณาคดีและได้รับโทษในการกระทำนั้นมาแล้ว ศาลจะเข้าไปใช้อำนาจพิจารณาในคดีเดียวกันนั้นอีกมิได้ เพราะขัดต่อการห้ามดำเนินคดีซ้ำ คือ เป็นการป้องกันไม่ให้บุคคลเดียวกันจะต้องตกอยู่ในการพิจารณาคดีเดียวกันมากกว่าหนึ่งครั้ง หรือมากกว่าหนึ่งศาล

ในด้านของบทกฎหมายสากลที่หลาย ๆ ประเทศ ให้การยอมรับเกี่ยวกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำแก่บุคคลหรือจำเลยคนเดียวกัน¹ และในความผิดกรรมเดียวกัน² มีบทกฎหมายและอนุสัญญาที่หลายประเทศให้การยอมรับอย่างมาก คือ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง

¹ เพียงแค่เป็นจำเลยคนเดิมเท่านั้น โดยไม่จำเป็นต้องเป็นโจทก์คนเดิมแต่อาจเป็นโจทก์คนละคนก็ได้

² กรกระทำกรรมเดียว เป็นการกระทำความผิดครั้งเดียวกัน ที่มีการฟ้องต่อศาลแล้วและศาลได้มีการพิพากษาในคดีความนั้นแล้วโดยไม่คำนึงถึงว่าความผิดดังกล่าวจะเป็นความผิดต่อกฎหมายหลายบทหลายกรรม

และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ซึ่งเป็นสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนที่มุ่งคุ้มครองตัวบุคคล โดย บัญญัติไว้ในข้อที่ 14 (7) ความว่า "บุคคลย่อมไม่อาจถูกพิจารณา หรือลงโทษซ้ำในการกระทำผิด กรรมเดียวกัน ซึ่งได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษหรือปล่อยตัวแล้วตามกฎหมาย และวิธี พิเคราะห์ความอาญาของแต่ละประเทศ" และการที่ประเทศไทยได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิก ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิ ทางการเมือง ค.ศ. 1966 ทำให้ประเทศไทยต้องมีการปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ของสนธิสัญญา ดังกล่าว กล่าวคือเมื่อรัฐใดรัฐหนึ่งได้เข้าร่วมเป็นภาคีในสนธิสัญญาใดแล้ว รัฐภาคีที่มีพันธกรณีทาง กฎหมายระหว่างประเทศที่จะต้องปฏิบัติตามโดยเคร่งครัด เช่น กำหนดให้รัฐภาคีต้องเขียนรายงาน ภายใน 1 ปี นับแต่วันเข้าเป็นภาคีมีผลตามกฎหมาย การตรวจสอบโดยคณะกรรมการสิทธิ มนุษยชน เป็นต้น ฯลฯ และรัฐภาคีนั้นต้องทำการออกกฎหมายภายในเพื่อให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของสนธิสัญญาประกอบกับบางกรณีอาจมีการแก้ไขกฎหมายภายในให้สอดคล้องอีก ด้วย และการที่ประเทศไทยได้เข้าเป็นภาคีสมาชิก เท่ากับเป็นการยอมรับในสนธิสัญญาดังกล่าว แล้ว

นอกจากได้รับการยอมรับไว้ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิ ทางการเมือง ค.ศ. 1966 แล้ว การห้ามดำเนินคดีซ้ำยังถูกบัญญัติให้เป็นส่วนหนึ่งของธรรมนูญกรุง โรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ 1998 ข้อ 20 ความว่า "1.นอกจากที่บัญญัติไว้ในธรรมนูญนี้ ห้ามมิให้ดำเนินคดีกับบุคคลที่ศาลได้พิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมมาแล้ว หาก บุคคลนั้น ได้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือพ้นโทษมาจากศาลแล้ว

2. ห้ามมิให้ศาลอื่นลงโทษบุคคล สำหรับความผิดที่บัญญัติไว้ในข้อ 5 หากบุคคล นั้น ได้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือพ้นโทษมาจากศาลแล้ว

3. ห้ามมิให้ลงโทษบุคคลใดที่ได้รับพิจารณาพิพากษาลงโทษโดยศาลอื่น สำหรับ ความผิดที่บัญญัติไว้ในข้อ 6, 7 หรือ 8 โดยศาลได้ดำเนินการลงโทษเกี่ยวกับการกระทำผิด ความผิดเดียวกันนั้นแล้ว เว้นแต่ การดำเนินการโดยศาลอื่นนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อ

(ก) เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบสำหรับ ความผิดที่อยู่ภายในเขตอำนาจของศาล หรือ

(ข) ในกรณีที่ไม่ว่าจะเป็นการดำเนินการอย่างอิสระหรือเพียงกรรมตามบรรทัดฐาน ที่ได้รับการยอมรับตามกฎหมายต่างประเทศ และการดำเนินการในสถานการณ์ที่มีลักษณะที่ไม่ สอดคล้องกับความตั้งใจในการนำตัวผู้กระทำผิดมาสู่กระบวนการยุติธรรม" ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่ กำหนดเขตอำนาจศาลอาญาระหว่างประเทศในการพิจารณาคดีระหว่างประเทศที่มีความร้ายแรง ที่สุด และประเทศไทยได้เข้าร่วมประชุมในการจัดตั้งร่างธรรมนูญกรุงโรมฯ ดังกล่าว โดยได้ออก

เสียงยอมรับการก่อตั้งศาลอาญาระหว่างประเทศ ตลอดจนประเทศไทยยังได้เข้าร่วมประชุมครั้ง
อื่นๆ ภายหลังจากที่ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศได้บังคับใช้แล้วอีกด้วย

ดังนั้น กฎหมายอาญาของไทยมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายอาญานั้น จึง
น่าจะไม่สอดคล้องกับทั้งกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ.
1966 และธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศซึ่งเป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศ
ที่อารยประเทศให้การยอมรับ อีกทั้งการห้ามดำเนินคดีซ้ำยังเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศที่
หลายประเทศยึดถือปฏิบัติ และเป็นหลักกฎหมายทั่วไปด้วย

ผู้ศึกษาเห็นว่า เมื่อประเทศไทยเข้าเป็นภาคีในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิ
พลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 และยอมรับการจัดตั้งศาลอาญาระหว่างประเทศตาม
ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 1998 ดังกล่าว ประเทศไทยควรที่จะ
ปรับปรุงกฎหมายเรื่องการลงโทษบุคคลที่ศาลต่างประเทศมีคำพิพากษาแล้ว ให้มีความสอดคล้อง
กับหลักกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการฟ้องซ้ำในคดีอาญา เพื่อให้เป็นไปตามกติกา
ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 และธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วย
ศาลอาญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 1998 เพื่อให้ในอนาคตหากมีข้อพิพาทเกิดขึ้น และมีการกล่าว
อ้างหลักกฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าว จะได้ไม่เป็นปัญหาในอนาคตเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิ
มนุษยชนที่ได้รับการคุ้มครองตามบทกฎหมายระหว่างประเทศทั้งสองฉบับนี้อีกด้วย

อย่างไรก็ดี ผู้ศึกษาเห็นว่าหากพิจารณาตามบทกฎหมายของประเทศไทยได้
กำหนดกรณีที่บุคคลถูกศาลต่างประเทศพิพากษามาแล้ว การที่บทกฎหมายไทยให้ศาลสามารถใช้
ดุลพินิจของศาลในการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นได้อีกหรือไม่ลงโทษนั้น น่าจะเป็นการที่
กฎหมายไทยมองว่าการดำเนินถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศเป็นหลักการที่ยกเว้นข้อยกเว้น
กล่าวคือ การลงโทษบุคคลซ้ำในความผิดซึ่งได้กระทำ หรือหลัก *Nemo bis punitur pro eodem
delicto* กฎหมายไทยได้รับเอาและมีการบัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
มาตรา 39 (4) แต่การที่ศาลในต่างประเทศได้มีคำพิพากษาให้ลงโทษและได้รับโทษมานั้น ศาล
กลับใช้มาตรา 10 และมาตรา 11 ประมวลกฎหมายอาญานั้นน่าจะเป็นบทกฎหมายที่เป็นข้อยกเว้น
ในกรณีมาตรา 39 (4) ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ประกอบกับการที่ประเทศไทย
ไม่ได้ปฏิเสธคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศโดยสิ้นเชิง แต่ยังคงยอมรับคำพิจารณาของศาลใน
ต่างประเทศบ้าง ดังนั้น คำพิพากษาของศาลต่างประเทศจึงอาจมีผลในประเทศไทยได้ โดยนำ
คำพิพากษามาฟ้องเพื่อขอให้ศาลบังคับให้เป็นไปตามนั้น แต่การยอมรับและบังคับตามนี้เป็นไป
อย่างมีเงื่อนไข กล่าวคือ คำพิพากษาของศาลในต่างประเทศจะต้องเป็นคำพิพากษาของศาลซึ่งมี

อำนาจพิจารณาคดีนั้นได้ และต้องเป็นคำพิพากษาที่ได้วินิจฉัยถึงมูลคดีข้อพิพาทในระหว่าง คู่ความสำเร็จเด็ดขาดจะร้องถอนขึ้นโต้แย้งในศาลนั้นอีกไม่ได้ อาจกล่าวได้ว่ากฎหมายไทยไม่ได้ เขียนเรื่องนี้ไว้โดยตรง แต่การบังคับคดีในราชอาณาจักรไทยนั้นเป็นอำนาจของศาลไทย โจทก์ต้อง นำร้องขอต่อศาลไทยเพื่อบังคับคดีให้ และมีคำพิพากษาฎีกาที่ 585/2461³ วางหลักในเรื่องนี้ไว้ว่า ศาลไทยอาจยอมรับบังคับคดีตามคำพิพากษาของศาลในต่างประเทศหากว่า

(1) เรื่องที่ขอให้บังคับนั้นเป็นเรื่องที่ศาลไทยสามารถบังคับให้ได้ กล่าวคือ เรื่องที่ ศาลไทยไม่มีอำนาจบังคับ จะไปบังคับไม่ได้

(2) ศาลในต่างประเทศที่พิจารณาและมีคำพิพากษานั้นต้องเป็นศาลที่มีเขต อำนาจเหนือคดีนั้น เพื่อเป็นการประกันว่ากระบวนการพิจารณาที่ผ่านมาเป็นไปตามกฎหมายของ ประเทศนั้น และ

(3) คำพิพากษานั้นต้องเป็นที่สุดหรือเสร็จเด็ดขาดแล้ว เพื่อประกันว่าข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายในเรื่องนั้นเป็นที่ยุติแล้ว เพราะศาลไทยจะไม่ยุ่งเกี่ยวกับสาระของคดีอีก

ผู้ศึกษาเห็นว่า ในกรณีที่ศาลไทยจะใช้ดุลพินิจในการเลือกที่จะลงโทษหรือไม่ ลงโทษนั้น น่าจะกำหนดกรอบการใช้ดุลพินิจของศาลให้มีความชัดเจนมากขึ้น และจะต้องกระทำ ด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่ง เพราะเหตุที่เป็นกฎหมายที่กระทบถึงสิทธิส่วนบุคคลโดยตรง หาก ปลดปล่อยองค์กรใดใช้กฎหมายอาญาโดยไม่มีขอบเขตแล้ว สิ่งที่ประชาชนได้รับนั้นจะมีใช่ความ ยุติธรรม แต่จะเป็นการกดขี่ข่มเหงจากองค์กรหรือผู้มีอำนาจปฏิบัติการตามกฎหมายอาญา ทั้งนี้ การใช้ดุลพินิจของศาลต้องเป็นไปเพื่อจะอำนวยความสะดวกความยุติธรรม หรือเป็นสาระประโยชน์ยิ่งกว่าการ ใช้กฎเกณฑ์หรือกฎหมาย หรือเมื่อกำหนดไว้ว่าถ้าบุคคลคนใดได้รับโทษมาแล้วจากต่างประเทศ แล้วไม่ต้องมารับโทษในศาลไทย

ทั้งนี้เพื่อให้ไม่ขัดกับหลักการด้านสิทธิมนุษยชน ควรกำหนดให้มีความชัดเจนมาก ขึ้น โดยกำหนดให้สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศอันประเทศไทยได้ลงนามและได้ ยอมรับในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 และ ธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 1998 ด้วย

---

³ โปรดศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมในพันธูทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร, ปัญหาเงื่อนไขการรับรองคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ, วารสารนิติศาสตร์, 22, 2, (มิถุนายน 2535), หน้า 203.

5.2 ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาระบบการดำเนินคดีอาญา อำนาจอธิปไตย มาตรฐานสากล บทกฎหมายในต่างประเทศ บทกฎหมายในประเทศไทย ตลอดทั้งประวัติ ความเป็นมา ที่เกี่ยวกับการห้ามดำเนินคดีอาญาซ้ำในเรื่องเดียวกัน อันเป็นหลักประกันที่คุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของจำเลย หรือผู้ถูกกล่าวหาที่จะต้องได้รับความเดือดร้อนซ้ำสองสำหรับการกระทำอันเดียวที่ได้รับโทษมาแล้ว

การห้ามดำเนินคดีซ้ำได้รับการยอมรับจากนานาประเทศ จนกลายเป็นหลักที่กำหนดไว้เป็นส่วนหนึ่งของกฎหมายระหว่างประเทศหลายฉบับ ไม่ว่าจะเป็นกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (International Covenant on Civil and Political Rights 1966) ที่กำหนดการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ในข้อ 14 (7) ความว่า “บุคคลย่อมไม่อาจถูกพิจารณาหรือลงโทษซ้ำในการกระทำผิดกรรมเดียวกัน ซึ่งได้มีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษหรือปล่อยตัวแล้ว ตามกฎหมายและวิธีพิจารณาความอาญาของแต่ละประเทศ” หรือในธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 1998 (Rome Statute of the International Criminal Court 1998) ซึ่งปรากฏอยู่ในข้อ 20 ความว่า “การห้ามดำเนินคดีซ้ำ

1. นอกจากที่บัญญัติไว้ในธรรมนูญนี้ ห้ามมิให้ดำเนินคดีกับบุคคลที่ศาลได้พิจารณาพิพากษาเกี่ยวกับการก่ออาชญากรรมมาแล้ว หากบุคคลนั้น ได้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือพ้นโทษมาจากศาลแล้ว

2. ห้ามมิให้ศาลอื่นลงโทษบุคคล สำหรับความผิดที่บัญญัติไว้ในข้อ 5 หากบุคคลนั้น ได้ถูกลงโทษตามคำพิพากษาหรือพ้นโทษมาจากศาลแล้ว

3. ห้ามมิให้ลงโทษบุคคลใดที่ได้รับพิจารณาพิพากษาลงโทษโดยศาลอื่น สำหรับความผิดที่บัญญัติไว้ในข้อ 6, 7 หรือ 8 โดยศาลได้ดำเนินการลงโทษเกี่ยวกับการกระทำผิดเดียวกันนั้นแล้ว เว้นแต่ การดำเนินการโดยศาลอื่นนั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อ

(ก) เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันบุคคลที่เกี่ยวข้องกับความรับผิดชอบอาญาสำหรับความผิดที่อยู่ภายในเขตอำนาจของศาล หรือ

(ข) ในกรณีที่ไม่อาจเป็นการดำเนินการอย่างอิสระหรือเที่ยงธรรมตามบรรทัดฐานที่ได้รับการยอมรับตามกฎหมายต่างประเทศ และการดำเนินการในสถานการณ์ที่มีลักษณะที่ไม่สอดคล้องกับความตั้งใจในการนำตัวผู้กระทำผิดมาสู่กระบวนการยุติธรรม”

นอกจากนี้ ในแต่ละประเทศยังบัญญัติการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้เป็นกฎหมายภายในของประเทศ แต่จะมีทิศทางแตกต่างกันออกไปบ้าง ขึ้นอยู่กับการให้ความหมายและการตีความว่าเป็นอย่างไร เช่น บางประเทศบัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ บางประเทศบัญญัติไว้ในกฎหมายภายใน

เมื่อพิจารณาการห้ามดำเนินคดีซ้ำของไทย บัญญัติอยู่แล้วในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39 (4) และการคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ บัญญัติอยู่ในมาตรา 11 แห่งประมวลกฎหมายอาญา แต่กรณีดังกล่าวยังมีได้เขียนไว้ครอบคลุมชัดเจนว่าสามารถนำการห้ามดำเนินคดีซ้ำมาใช้กับการคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศอย่างไร จึงเห็นว่า ควรให้สามารถนำการห้ามดำเนินคดีซ้ำมาใช้คุ้มครองกับจำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาให้มีความเหมาะสม และสามารถนำมาใช้ได้อย่างทั่วถึง เช่นเดียวกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำของประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศเยอรมนี และประเทศญี่ปุ่น ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ อันทำให้สามารถตีความขยายแนวคิดการห้ามดำเนินคดีซ้ำไปคุ้มครองการดำเนินคดีซ้ำซ้อนได้ทุกชั้นตอนทั้งระบบ

ถึงกระนั้นก็ดี แม้ประเทศที่มีได้บัญญัติการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ในรัฐธรรมนูญอย่างประเทศฝรั่งเศส ซึ่งบัญญัติการห้ามดำเนินคดีซ้ำไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และประมวลกฎหมายอาญา แต่จะกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่ามีให้มีการฟ้องร้องดำเนินคดีกับบุคคลที่เขาได้รับโทษตามคำพิพากษามาแล้วจากศาลต่างประเทศ

จากการศึกษาการคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศในประเทศไทย จะปรากฏในประมวลกฎหมายอาญามาตรา 10 และมาตรา 11 ซึ่งการพิจารณาคดีตามมาตรา 10 นั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นการกระทำที่เกิดนอกราชอาณาจักรไทย กฎหมายไทยจะไม่ให้ลงโทษเขาผู้นั้นเลย หากศาลต่างประเทศมีคำพิพากษาแล้ว ไม่ว่าศาลต่างประเทศจะพิพากษาให้ลงโทษหรือปล่อยตัว ศาลประเทศไทยจะลงโทษอีกไม่ได้ เนื่องจากเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นภายนอกราชอาณาจักร ซึ่งการกระทำใดๆ ที่เกิดขึ้นนอกเขตอำนาจแห่งรัฐตามหลักอำนาจอธิปไตยที่รัฐจะใช้อำนาจอธิปไตยของตนไปกระทบกับอำนาจอธิปไตยของรัฐอื่นมิได้ เมื่อเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นนอกราชอาณาจักร ประเทศที่ได้รับผลกระทบส่วนใหญ่ก็จะเป็นประเทศที่มีการกระทำ ความผิด หากประเทศนั้นได้ดำเนินคดีและลงโทษผู้นั้นมาแล้ว เท่ากับว่าความสงบเรียบร้อยของประชาชนได้รับการแก้ไขแล้วในต่างประเทศ จึงไม่จำเป็นต้องลงโทษผู้นั้นอีก อันสอดคล้องกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำ

ในส่วนของกรณีพิจารณาคดีตามมาตรา 11 ประมวลกฎหมายอาญานั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า กรณีดังกล่าวเป็นการกระทำที่เกิดในราชอาณาจักรไทย หรือให้ถือว่าเป็นที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักรไทย โดยกฎหมายไทยจะให้ศาลได้ใช้ดุลพินิจที่จะลงโทษเขาผู้นั้นอีกหรือไม่ก็ได้ ไม่ว่าศาลต่างประเทศจะมีคำพิพากษาให้ลงโทษหรือปล่อยตัว เนื่องจากเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นในราชอาณาจักร ซึ่งการกระทำใดๆ ที่เกิดขึ้นในเขตอำนาจแห่งรัฐตามหลักอำนาจอธิปไตยแล้ว ย่อม

เท่ากับว่าประเทศไทยสามารถใช้อำนาจอธิปไตยของตน เพื่อเข้าไปพิจารณาในการกระทำนั้นได้ ดังนั้น แม้ว่าศาลต่างประเทศจะได้ดำเนินคดีหรือลงโทษบุคคลนั้นมาแล้วหรือไม่ก็ตาม ศาลในประเทศย่อมมีอำนาจในการพิจารณาคดีได้อีก เนื่องจากเป็นเหตุที่เกิดขึ้นภายในประเทศโดยตรง และเมื่อเป็นเหตุที่ถือว่าเกิดขึ้นภายในประเทศโดยตรงแล้ว ศาลในประเทศย่อมต้องใช้อำนาจแห่งศาลในการรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เพื่อให้ประชาชนที่อยู่ร่วมกันในสังคม มีความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน และสามารถดำเนินชีวิตได้อย่างปรกติสุข จึงให้ศาลสามารถใช้ดุลพินิจพิจารณาคดีได้ แต่เมื่อให้ศาลใช้ดุลพินิจก็อาจทำให้เกิดสภาพที่ขัดกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำ

ดังนั้น ผู้ศึกษาเห็นว่า การที่ศาลจะใช้ดุลพินิจในพิจารณาคดี เพื่อไม่ให้ขัดกับการห้ามดำเนินคดีซ้ำ เพื่อความยุติธรรมและสอดคล้องกับหลักสากล ผู้ศึกษาเห็นควรเสนอให้ศาลพิจารณาประกอบกับการคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ดังนี้

1. การพิจารณาถึงความร้ายแรงของเรื่อง เป็นการพิจารณาจากผลกระทบของการกระทำที่จำเลยหรือผู้ถูกกล่าวได้กระทำลงไป โดยจะพิจารณาถึงความร้ายแรงที่ส่งผลจากการก่ออาชญากรรมว่ามีผลกระทบต่อประชาชนที่อยู่ร่วมกันในสังคมมากน้อยอย่างไร หากเป็นการกระทำความผิดที่มีความร้ายแรงมากๆ ควรจะพิจารณาลงโทษ หรือไม่ นั้น ผู้ศึกษาเห็นว่าในส่วนของนี้จะต้องพิจารณาการกระทำที่จำเลยกระทำลงไปประกอบกับฐานความผิด หากเป็นความผิดลหุโทษ⁴ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทที่กฎหมายบัญญัติให้ต้องรับผิดเมื่อได้กระทำโดยประมาท⁵ ศาลในประเทศน่าจะคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ

เหตุที่ผู้ศึกษากำหนดความผิดลหุโทษนั้น เนื่องจากความผิดลหุโทษเป็นความผิดที่มีระวางโทษไม่หนัก คือ จำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท

เช่น มาตรา 372 ประมวลกฎหมายอาญา "ผู้ใดทะเลาะกันอย่างอื้ออึงในทางสาธารณะหรือสาธารณสถานหรือกระทำโดยประการอื่นใดให้เสียความสงบเรียบร้อยในทางสาธารณะหรือสาธารณสถาน ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน 500 บาท"

---

⁴ มาตรา 102 ประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า "ความผิดลหุโทษ คือความผิดซึ่งต้องระวางโทษจำคุก ไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับเช่นว่ามานี้ด้วยกัน"

⁵ มาตรา 59 ประมวลกฎหมายอาญา บัญญัติว่า "กระทำโดยประมาท ได้แก่ กระทำความผิดมิใช่โดยเจตนา แต่ กระทำโดยปราศจากความระมัดระวัง ซึ่งบุคคลในภาวะเช่นนั้นจัก ต้องมีตามวิสัยและพฤติการณ์ และผู้กระทำอาจใช้ความระมัดระวัง เช่นว่านั้นได้ แต่หาได้ใช้ให้เพียงพอไม่"

มาตรา 390 ประมวลกฎหมายอาญา "ผู้ใดกระทำโดยประมาทและการกระทำนั้น เป็นเหตุให้ผู้อื่นรับอันตรายแก่กายหรือจิตใจ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 1 เดือน หรือปรับไม่เกิน 1,000 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ" เป็นต้น

ทั้งความผิดลหุโทษยังเป็นข้อพิพาทระหว่างบุคคล และเพื่อเป็นการป้องกันและ ระวังข้อพิพาทมิให้ลุกลามใหญ่โต และไม่ใช่สิทธิในการก่อความรำคาญแก่ผู้อื่น เพื่อการอยู่ร่วมกัน อย่างปกติสุข เช่นกันกับในกรณีความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท ที่เกิดจากการกระทำที่ขาดความ ระมัดระวังอันที่ควรจะมีในภาวะเช่นนั้น หรือใช้ความระมัดระวังแล้วแต่เป็นการระมัดระวังที่ไม่ เพียงพอต่อเหตุนั้น เพื่อเป็นการให้โอกาสและเสริมสร้างกำลังใจให้กับบุคคลที่กระทำ ความผิดโดย ไม่มีเจตนา เป็นบุคคลที่ดีในสังคมในอนาคต

ประกอบกับจากการศึกษาความผิดที่ปรากฏตามธรรมนูญกรุงโรมฯ ซึ่งเป็นการ กระทำความผิดที่มีความร้ายแรงที่สุดและส่งผลกระทบต่อมนุษยชาติ บทบัญญัติในธรรมนูญกรุง โรมฯ ก็ยังเคารพการห้ามดำเนินคดีซ้ำ เช่นกันในความผิดลหุโทษ ที่มีระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่ง เดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งพันบาท และความผิดที่เกิดจากความไม่ได้ตั้งใจก่ออาชญากรรม น่าจะ เป็นเหตุเพียงพอที่ศาลจะคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ และจะไม่ดำเนินคดีซ้ำใน ความผิดที่มีโทษเพียงเล็กน้อย หรือความผิดที่เกิดจากความประมาท

2. ในกรณีหากมีการยอมรับคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ การยอมรับนั้น จะต้องเป็นการยอมรับในเงื่อนไขว่า ศาลต่างประเทศนั้นได้ดำเนินกระบวนการพิจารณาเป็นไปตาม หลักสากลของกระบวนการพิจารณาคดี โดยไม่ปรากฏว่ามีการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดย สมยอม เพื่อให้จำเลยหรือผู้ถูกกล่าวหาหนีรอดพ้นจากการดำเนินคดี และไม่เป็นการปกป้องจำเลย จนเกินไป หรือเป็นการดำเนินกระบวนการพิจารณาโดยผิดหลง หากเป็นเช่นนี้ ศาลประเทศไทย อาจมีอำนาจ หรือควรมีอำนาจในการพิจารณาคดีดังกล่าวได้

ผู้ศึกษาเห็นว่า การเสนอแนวความคิดดังกล่าว เป็นแนวทางในการประนีประนอม กับกรณีปัญหาที่ได้ศึกษาว่าประเทศไทยควรจะคำนึงถึงคำพิพากษาของศาลต่างประเทศ ในเรื่อง การห้ามดำเนินคดีซ้ำอย่างไร เพื่อไม่ให้ขัดกับหลักการห้ามดำเนินคดีซ้ำ โดยให้ศาลในประเทศไทย คำนึงความร้ายแรงของการกระทำและผลกระทบของการก่ออาชญากรรม อันสอดคล้องกับกติกา ระหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 และธรรมนูญกรุงโรมว่าด้วย ศาลอาญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 1998 ด้วย